

LUNDS
UNIVERSITET

THE PEOPLE v. THE TERMINATOR

*En postkolonial och feministisk analys av internationella
brottmålsdomstolens utvärdering av sexualbrottsoffers kredibilitet*

Lotta Eliason

Kandidatuppsats – VT 2021

Handledare: Cristian Norocel

Genusvetenskapliga Institutionen

ABSTRACT

This is a bachelor thesis containing a thematic text analysis of trial documents from the International Criminal Court (ICC) in the case of *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*. Mr. Ntaganda is up to the present the only one who has been convicted of rape and sexual slavery in the context of war crimes and crimes against humanity by the ICC. The aim of the thesis is to identify and analyze what the ICC and the defense counsel considers as credible, or non-credible, in witness statements from women who have been subject to sexual violence by armed forces in Democratic Republic of the Congo.

The result of the coding of the material has been analyzed through feminist epistemology and post-colonial theory to identify underlying notions in the evaluation of credibility. Findings in the thesis conclude that the defense of Bosco Ntaganda has considered the majority of the witness statements as non-credible. Underlying notions that has been expressed are patriarchal and colonial perceptions of *the other* and of sexual crime victims. Unlike the defense, the ICC considers the witness statements in general as credible. However, in regard of the defense's evaluation, the court is compelled to evaluate credibility through the same lens, which demonstrates a colonial and patriarchal perspective in the case of *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*.

The ICC – Sexual violence – Victim's Credibility
Post-colonial theory – Feminist Epistemology

Internationella brottmålsdomstolen – Sexuellt våld –
brottsoffers kredibilitet – Postkolonial teori – Feministisk Epistemologi

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	2
1. INLEDNING.....	4
1.1 Sexuellt våld i DR Kongo	4
1.2 Internationella brottmålsdomstolen	5
1.3 Bosco Ntaganda.....	5
1.4 Syfte och frågeställning	7
1.5 Uppsatsens disposition.....	7
2. FORSKNINGSFÄLTET	8
2.1 Sexuellt våld i DR Kongo	8
2.2 ICTY och militärt våld.....	8
2.3 Internationell lag och barnsoldater	9
2.4 Brottsoffers trovärdighet	9
2.5 Kredibilitet och det ideala offret	10
3. TEORETISKT RAMVERK	11
3.1 Postkolonialism.....	11
3.2 Feministisk Epistemologi	13
4. METOD OCH EMPIRI.....	17
4.1 Tematisk textanalys.....	17
4.2 Empiriskt material	18
4.3 Etiska överväganden.....	20
5. ANALYS.....	21
5.1 Ett vittnesmål utan kredibilitet	21
5.2 Kontraster i bedömningen av kredibilitet	24
5.3 Kulturella differenser.....	27
6. SLUTSATS.....	29
6.1 Sexualbrottsoffrens tillförlitlighet	29
6.2 Identifierade föreställningar.....	31
6.3 Avslutande reflektioner	32
REFERENSLISTA.....	33

1. INLEDNING

Internationella brottmålsdomstolen (ICC) bedömde 2019 att det sexuella våldet som beskrivits för rätten i brottmålet *The Prosecutor vs. Bosco Ntaganda* uppfyllde kriterierna för att betraktas som krigsbrott och brott mot mänskligheten. I det aktuella brottmålet har sexualbrottsoffren blivit utsatta för sexuellt slaveri, och det är hittills det enda fallet i ICC:s historia där våldtäkt och sexuellt slaveri uppnått kriterierna och lett till en fällande dom.¹

I brottmål som utreder sexuella övergrepp är offrets vittnesmål den främsta bevisningen vilket medför en utvärdering av vittnesmålets tillförlitlighet.² Då den fällande domen mot Bosco Ntaganda är den första av sitt slag är den prejudicerande och således vägledande för ICC:s framtida rättsfall.³ Hur offrens tillförlitlighet har bedömts under rättegången har därmed en betydande påverkan för sexualbrottsoffers rättssäkerhet och internationell straffrätt. För att främja sexualbrottsoffers rättssäkerhet, som skall vara fritt från förutfattade meningar som kan vara diskrimineringsgrundade, är det viktigt att undersöka hur kredibilitet bedöms av rätten.

1.1 Sexuellt våld i DR Kongo

Det senaste decenniet har våldtäkt som krigsföring utforskats väl, i synnerhet under krigen och konflikterna i Demokratiska Republiken Kongo. De två krigen (som ägde rum 1996–1997 och 1998–2003) och efterföljande konflikter beräknas ha skördat närmare sex miljoner liv och beskrivs som de blodigaste konflikterna efter andra världskriget.⁴ Värst drabbade är provinserna nord- och syd-Kivu i östra DR Kongo.⁵

Det sexuella våldet som begås av militära grupper i DR Kongo är omfattande och sker systematiskt, därtill är kidnappning och tvångsrekrytering av barnsoldater vanligt förekommande. Enligt FN dömdes 120 militärer och 66 poliser år 2018 för brott mot de mänskliga rättigheterna. Antal anmälningar under samma år överskred 4 000.⁶

Sexuellt våld betraktas vara en maktutövning där den som utsätts underordnas och ”disciplineras” genom förövarens gärningar.⁷ Sexuellt våld används även för att terrorisera och bryta ner det civila samhället. Där etniska rensningar är förekommande kan gruppvåldtäkt användas som en metod för att ”förorena” blodslinjer eller för att tvångsbefrukta kvinnor med

¹ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 429

² Brå. Våldtäkt från anmälan till dom. Sida 39.

³ UN. UN Officials Welcome Conviction [...]

⁴ UD. Mänskliga Rättigheter i DR Kongo 2019. Sida 2.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Wendt. *Våldtäkt som demokratiproblem*. 134-136.

målet att skapa ”etniskt rensade” barn. Stigmatiseringen av att ha blivit utsatt för sexuellt våld påverkar familjen och minskar engagemanget i samhället vilket ofta leder till att livsnödvändiga relationer och band till kulturen och samhället förstörs.⁸

Flickor som har blivit tvångsrekryterade till milisgrupper blir inte sällan utsatta för sexuellt våld av medstridande soldater. En form av sexuellt våld är tvingande förhållanden med befäl, där flickorna är så kallade ”bush wives” som är ett förskönande uttryck av sexuellt slaveri. Detta betraktas vara en ”bättre position” som flicka i milisen, då den kommer med ett visst skydd som innebär att inte bli utsatt för sexuellt våld av övriga soldater i milisgruppen.⁹ Det är denna form av sexuellt våld som brottsoffren blivit utsatta för i denna studie.

1.2 Internationella brottmålsdomstolen

Internationella brottmålsdomstolen (ICC) har varit verksam sedan 2002 och har sitt huvudkvarter i Haag, Nederländerna. Syftet med etableringen av en internationell domstol är att utreda och döma i fall rörande folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i länder som inte själva kan eller vill utreda sådana brott.¹⁰ För närvarande utreder ICC 21 konfliktområden varav över hälften är i Afrika.¹¹ Sex fältkontor har upprättats där pågående utredningar sker; samtliga i Afrika.¹²

Till grund för domstolen ligger Romstadgan som har undertecknats av 137 länder, men har endast jurisdiktion i 122 länder.¹³ Detta begränsar ICC:s handlingsutrymme och möjlighet att fullfölja sitt uppdrag. ICC har under sina verksamma år totalt dömt fem personer för krigsbrott och brott mot mänskligheten. Den senaste domen föll i juli 2019 mot Bosco Ntaganda.¹⁴

1.3 Bosco Ntaganda

Bosco Ntaganda är född 1973 i Rwanda och uppvuxen i Norra Kivu-provinsen i östra DR Kongo. Hans etniska tillhörighet är tutsi och som 17-åring anslöt han sig till gerillastyrkan Rwandiska patriotiska fronten (RPF) för att stoppa förtrycket mot tutsierna.¹⁵ Efter

⁸ Bartels. An Investigation of Sexual Violence in DRC. Sida 5.

⁹ ICC-01/04-02/06. Huvudförhandling. Sida 7.

¹⁰ ICC. *About*.

¹¹ ICC. *Situations under investigation*.

¹² ICC. *About*.

¹³ CNN. *ICC Fast Facts*.

¹⁴ *Ibid*.

¹⁵ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 11.

folkmordet 1994 på 800 000 tutsier¹⁶ fick RPF kontroll över Kigali och drev ut hutuerna som flydde till DR Kongo. Ntaganda återvände 1996 till DR Kongo och anslöt sig till en milisgrupp för att bekämpa hutuerna i vad som kallas första Kongo-Kriget.

I januari 2001, under andra Kongo-Kriget, pågick minst 10 olika konflikter i DR Kongo som involverade nio nationella arméer och 19 inofficiella arméer med egna politiska syften.¹⁷ Efter fredsmäklandet 2001 i Bunia, i nordöstra provinsen Ituri, splittrades milisgruppen RCD-K/ML och nya grupperingar skapades, däribland Unionen av Kongolesiska Patrioter (UPC/FPLC).

I juni 2002 utbröt väpnade strider mellan etniska grupper i Bunia och det är under denna perioden som UPC/FPLC genomför de militära operationer som ICC har utrett. Bosco Ntaganda var då biträdande stabschef med ansvar över milisens operation och organisation.¹⁸ Under sitt ledarskap fick Ntaganda ryktet: *The Terminator*.¹⁹

En arresteringsorder utfärdades mot Ntaganda både 2006 och 2012. I mars 2013 överlämnade han sig själv till ICC och togs i förvar.²⁰ Ntaganda åtalades 2014 och dömdes i juli 2019 på 18 punkter av krigsbrott och brott mot mänskligheten. På 15 av dessa punkter dömdes Ntaganda som indirekt gärningsman, vilket innebär att han som befälhavare döms för de brott som har begåtts av soldater under hans befäl.²¹ Ntaganda är den förste och ende som har dömts av ICC för sexualbrott som våldtäkt och sexuellt slaveri.

Domaren i målet underströk att det var mer regel än undantag att barn som stred eller arbetade för UPC/FPLC kontinuerligt blev utsatta för sexuellt våld och att minst tre flickor, under femton år gamla, upprepade gånger blev våldtagna av milisen.²² Målsägandebiträdet i rättegången mot Ntaganda företrädde 297 offer där samtliga var barnsoldater under konflikten och 140 av dem deltog aktivt i rättsprocessen.²³ I domslutet från ICC redogörs tillförlitligheten i 15 vittnesmål. Av dessa 15 är 3 vittnesmål givna av kvinnor som blev utsatta för sexuellt våld under Bosco Ntagandas befäl.²⁴

¹⁶ Gabelic. Rwanda: 20 år sedan folkmordet.

¹⁷ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 16.

¹⁸ Ibid. Sida 18.

¹⁹ UN News. "Terminator" warlord sentenced to 30 years.

²⁰ ICC-01/04-02/06. *Förhandling*. Sida 4.

²¹ Wakabi. Ntaganda convicted at ICC [...]

²² Ibid.

²³ ICC-01/04-02/06. *Huvudförhandling*. Sida 4.

²⁴ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 42, 64 och 77.

1.4 Syfte och frågeställning

ICC är en internationell domstol som hittills endast dömt personer av afrikanskt ursprung.²⁵ Domstolen har mot denna bakgrund blivit massivt kritiserad för att ha en bias mot afrikanska medborgare och för att blunda för brott mot mänskligheten som begås av ledare och medborgare i västerländska länder.²⁶ Därtill argumenterar feministiska teoretiker för att rättssystemet är patriarkalt grundat och att våldtäktsåtal bedöms utifrån ett manligt perspektiv som missgynnar kvinnor i rättsprocessen. För att främja en jämlik rättssäkerhet är det således viktigt att undersöka, genom ett intersektionellt perspektiv, hur koloniala och patriarkala strukturer kan komma till uttryck och påverka den internationella brottmålsdomstolens bedömning av kredibilitet.

I denna studie ligger fokus på ICC:s fällande dom av krigsförbrytaren Bosco Ntaganda som är den ende som dömts för våldtäkt och sexuellt slaveri av ICC.²⁷ Syftet med studien är att undersöka hur ICC, och försvaret av den åtalade, argumenterar för bedömningen av kredibilitet i sexualbrottsoffrens vittnesmål.

Frågeställningen för studien är således:

- *Hur bedömer ICC och försvaret offrens vittnesmål utifrån tillförlitlighet?*
- *Vilka föreställningar kommer till uttryck för bedömningen utifrån ett feministiskt och postkolonialt perspektiv?*

1.5 Uppsatsens disposition

Uppsatsen består av fem kapitel utöver detta inledande kapitel. Nästföljande kapitel kommer kort att behandla tidigare forskning. I Kapitel 3 kommer det teoretiska ramverket att presenteras tillsammans med de teoretiska begrepp som analysen vilar på. I Kapitel 4 beskrivs den valda metoden och dess lämplighet för studien. Det empiriska materialet presenteras i samma kapitel, följt av en diskussion av etiska överväganden. I Kapitel 5 lyfts de teman som identifierats med hjälp av metoden och teorin. En sammanfattande diskussion av resultatet från analysen sker i det sista och sjätte kapitlet *Slutsats*.

²⁵ CNN. *ICC Fast Facts*.

²⁶ Kimani. *Pursuit of justice or a western plot?*

²⁷ CNN. *ICC Fast Facts*.

2. FORSKNINGSFÄLTET

I detta kapitel presenteras ett urval av studier inom forskningsfältet där den gemensamma nämnaren är sexuellt våld. Forskningsområdena berör militärt och sexuellt våld i DR Kongo, barnsoldaters utsatthet, det internationella rättssystemet, föreställningar om det ideala offret och sexualbrottsoffers tillförlitlighet i rättsprocesser. Dessa områden har betonats med anledning till uppsatsens fokus och varför dessa forskningsprojekt har blivit utvalda motiveras under respektive forskning.

2.1 Sexuellt våld i DR Kongo

Baaz och Stern (2010) för en kritisk analys av sexuellt våld under post-konflikten i DR Kongo. Baaz och Stern ämnar att bredda en alternativ förståelse av sexuellt våld, som göms bakom den dominanta diskursen om "våldtäkt som ett krigsvapen". De menar på att det universella narrativet kan bidra till att kunskap om andra faktorer till sexuellt våld går förlorad.²⁸

Forskningen baseras på intervjuer med militärer och officerare i DR Kongo med fokus på orsaker till att soldaterna begår sexuella övergrepp, soldaternas egna uppfattningar av vad våldtäkt är och hur de ser på sig själva i kontexten av militarism och sexuellt våld. Syftet med forskningen var att identifiera de olika formerna av sexuellt våld under konflikten för att undersöka de komplexa faktorerna för en djupare förståelse av våldet.

Baaz och Sterns forskning är relevant i relation till denna studie då den behandlar det ämne som min studie grundas på vilket är sexuellt våld som begås av militära styrkor i DR Kongo. Deras forskning tillför en förståelse för bakgrunden och psykologiska aspekter till brotten som soldaterna begår. Att forskningen därtill behandlar samma geografiska område är relevant och viktigt givet den komplexa konflikten och DR Kongos historia.

2.2 ICTY och militärt våld

Skjelsbæk (2015) har utfört en psykologisk narrativ analys av flertalet domslut från ICTY i mål avseende soldater som har begått sexuella övergrepp. I studien undersöks hur dessa män betraktas i domstolen och man finner minst tre narrativ: den opportunistiska, den ångerfulla och den ädelsinnade. Narrativen representerar olika perspektiv på hur intersektionen mellan militarism och maskulinitet skapar förståelsen för soldaters beteende i militären. Studien ger en inblick i hur förövare av sexuellt våld positioneras i krigssammanhang, och bidrar till nya

²⁸ Baaz, Stern. *The complexity of violence*. Sida 4-5.

perspektiv på vad som anses normalt kontra onormalt beteende i en militär kontext i förhållande till sexuellt våld.²⁹

Relevant i relation till min uppsats är Skjelsbæk fokus på sexuella övergrepp i domslut från ICTY. Detta är en domstol som är specifikt inriktad på att döma i fall rörande Jugoslaviens upplösning och liknar ICC i sitt syfte och utformning. Skillnaderna i våra studier är att Skjelsbæk har ett fokus på hur förövarna bedöms i rättegången medan jag undersöker hur domstolen bedömer offren och deras vittnesmål. Dess fokus på hur en kan betraktas i en internationell domstol i förhållande till sexualbrott under krigsförhållanden och att materialet utgörs av domslut gör studien relevant till denna uppsats.

2.3 Internationell lag och barnsoldater

Grey (2014) avhandlar det sexuella våld som barnsoldater blir utsatta för av sina befälhavare och andra soldater. Det sexuella våldet har synliggjorts i flera brottsmål inför ICC och Grey klargör vad lagen har för begränsningar och vad ICC gör till rättspraxis gällande sexuellt våld mot barnsoldater genom beslutet att åtala Bosco Ntaganda på denna grund.³⁰

På flera sätt liknar Greys forskning den studie jag genomfört genom att behandla ICC, Bosco Ntaganda och det som han stod åtalad för, i synnerhet våldtäkt och sexuellt slaveri (vid genomförandet av hennes analys var Ntaganda endast åtalad och inte dömd). Det som skiljer våra studier åt är främst våra syften. Greys syfte är att undersöka vilka begränsningar den internationella lagen har och vad ICC gör till rättspraxis medan mitt syfte är att undersöka hur sexualbrottsoffers kredibilitet bedöms.

Därmed skulle min forskning kunna betraktas som ett komplement till Greys med ett fokus på brottsoffren och hur domstolen och försvaret argumenterar för sin bedömning. Då forskningen behandlar samma rättsfall är det viktigt att lyfta för att belysa vad som tidigare undersökts.

2.4 Brottsoffers trovärdighet

Brå (2019) är en studie av det svenska rättsväsendets hanterande av våldtäktsärenden. Rapportens mest relevanta del för denna uppsats är *Domstolarnas bedömning* där målsägandes kredibilitet redogörs. Målsägandes utsaga anses vara trovärdig om den är klar, lång, detaljrik, levande och fri från felaktigheter, konstansbrister, motsägelser, överdrifter,

²⁹ Skjelsbæk. *The military perpetrator*.

³⁰ Grey. *Sexual Violence against Child Soldiers*.

svårförklarliga moment eller tvekande i avgörande delar.³¹ Osäkerhet i bedömningen av tillförlitlighet anses föreligga när målsäganden har en psykiatrisk diagnos som medfört att de har haft svårare att beskriva vad de har varit med om. Rätten bedömer ofta målsägandes vittnesmål som bristfälliga eller otrovärdiga när hen har ett missbruk.³²

Trots den svenska kontexten är denna studie relevant i sammanhanget i och med att den behandlar sexualbrottsoffers trovärdighet inom rättsväsendet. Med detta sagt påstås inte att det går att likställa de båda rättsväsendena, utan endast att det kan finnas likheter i form av patriarkala och västerländska strukturer som kan uttryckas vid bedömningen av sexualbrottsoffers tillförlitlighet.

2.5 Kredibilitet och det ideala offret

Randall (2010) behandlar myten om det ”ideala offret” som underminerar sexualbrottsoffers kredibilitet i rättsprocessen. Prövningar av kredibilitet omges av fördomar om hur brottsoffer skall uppträda och när de avviker från föreställningarna leder det ofta till att offren misskrediteras. Randall lyfter nyckelproblemen i rättens sätt att hantera sexuellt våld och analyserar synen på det ”ideala offret” i rättssammanhang och tendensen att skuldbelägga offret.³³

I förhållande till min uppsats är denna artikel av stor relevans i och med dess huvudfokus på sexualbrottsoffers kredibilitet och föreställningarna som ligger till grund. Det ideala offret kan argumenteras för att vara patriarkalt grundat vilket denna uppsats således tar avstamp i.

Avslutande reflektion:

Som tidigare nämnt är den gemensamma nämnaren i det presenterade fältet sexuellt våld och vid en fusion av forskningen kommer vi närmare den studie jag utfört som berör sexuellt våld i DR Kongo, den internationella brottmålsdomstolen, barnsoldater, militärt våld, sexualbrottsoffer och kredibilitet. Min studie kan i detta fält bidra till kunskap om hur patriarkala och postkoloniala strukturer kan komma till uttryck i en internationell rättsprocess och bedömningen av sexualbrottsoffers tillförlitlighet.

³¹ Brå. Våldtäkt från anmälan till dom. Sida 82.

³² Ibid. Sida 86.

³³ Randall. Sexual Assault Law, Credibility, and “Ideal Victims”.

3. TEORETISKT RAMVERK

Uppsatsens metod är beroende av det teoretiska ramverket vilket är skälet till uppsatsens disposition, där det teoretiska ramverket presenteras först. Detta kapitel inleds med att behandla postkolonial teori tillsammans med relaterade teoretiska begrepp. Relationen mellan Europa och Afrika är starkt präglad av den koloniala maktordningen vilket påkallar den postkoloniala teorin som ramverk för analysen. Därefter presenteras den feministiska epistemologin följt av dess relaterade teoretiska begrepp. I och med studiens fokus på sexualbrottsoffers kredibilitet påkallas den feministiska teorin.

3.1 Postkolonialism

Postkolonial teori utgår ifrån att rådande ojämlika maktförhållanden är en konsekvens av den koloniala historien där globala nord besitter den reella makten och dominerar globala syd. Den koloniala maktstrukturen påverkar relationer mellan länder och genomsyrar alla delar av samhället såsom politiken, rättssystemet, ekonomin, kulturen, sociala relationer och kunskapsproduktionen.³⁴

Postkolonial teori kan förstås genom begrepp som *Eurocentrism* och *De Andra*, dessa kommer primärt presenteras utifrån teoretiker som Samir Amin och Edward Said. Samir Amin myntade begreppet *Eurocentrism* och har således varit en nyckelperson för den postkoloniala teorin.³⁵ Därtill är Edward Sids mest kända verk, *Orientalism*, ett av de mest inflytelserika verken inom postkolonial teori.³⁶ Perspektiv från forskare som Molefi Kete Asante och Nira Yuval-Davis kommer också att inkluderas.

Eurocentrism

Eurocentrism är en världssyn som skapades i och med Europas expansion från 1492 och omfattar alla samhällseliga segment som politik, kultur och ekonomi där det europeiska ursprunget premieras. Under kolonialiseringen förde européerna med sig och etablerade sin religion, sitt språk, och sina traditioner och system i Afrika, Amerika och Asien.³⁷ Likt många dominanta och sociala strukturer kan eurocentrism vara svårdefinierat på grund av dess varierade uttryckssätt. Eurocentrismen är närvarande i dagliga interaktioner och relationer mellan individer, i politiken och opinionsbildningen och har ett generaliserande synsätt på

³⁴ Said. *Orientalism*. Sida 113.

³⁵ Kvangraven. Samir Amin. Sida 631.

³⁶ Encyclopedia Britannica. Biography: Edward Said.

³⁷ Asante. *Encyclopedia of Black Studies*. Sida 236.

kulturer och samhällen. Uttryckssätten kan vara subtila genom språket eller explicita genom våld.³⁸

Eurocentrismen domineras av den kapitalistiska ideologin som formar det sociala intellektet.³⁹ Det är ingen social teori, utan en västerländsk fördom som deformerar sociala teorier och fenomen som bland annat religion. Den drar nytta av enskilda komponenter för att förkasta de andra utefter det ideologiska behovet som finns för tillfället.⁴⁰

Amin menar att den så kallade moderna kulturen i globala nord påstår sig vara baserad på humanistisk universalism, men är i själva verket en produkt av kapitalistisk och imperialistisk ideologi.⁴¹ Den förnekar de facto en humanistisk universalism genom att förintä människor och samhällen som motsätter sig eurocentrismen. I detta hänseende argumenterar Amin för att nazismen alltid är en latent möjlighet som kan utövas för att bevara systemet och överordningen.⁴² Eurocentrismens motsvarighet är *De Andra* som är konstruerade på mytiska grunder vars kulturella drag anses vara anledningen till bakåtsträvande samhällen.⁴³

De Andra

Konstruktionen *De Andra* är en negativ och kolonial föreställning av människor med ursprung i globala syd. Föreställningarna gestaltas främst genom västerländsk forskning där väst skapar *De Andra* utifrån en maktposition för att generalisera, disciplinera och styra dem.⁴⁴ Konstruktionen av *De Andra* innebär också en uppdelning i *Vi* och *Dem*, där *Vi* står för det västerländska, rationella, fredliga, utvecklade, kunskap och det *normala*, medan *Dem*, eller *De Andra*, står för det österländska, irrationella, fientliga, outvecklade, okunskap och det annorlunda.⁴⁵

Konstruktionen *De Andra* har format idén om biologisk determinism och människoraser.⁴⁶ Detta benämns idag ofta som rasifiering, vilket är en samhällsprocess där en hierarkisk ordning organiseras utifrån socialt konstruerade föreställningar om rasskillnader. Att rasifieras innebär att bli bedömd eller tillskrivas egenskaper utifrån dessa föreställningar. Under kolonialismen avhumaniserades *De Andra* och tillskrevs egenskaper som våldsamma och med

³⁸ Amin. *Eurocentrism*. Sida 179.

³⁹ Amin. *Global History*. Sida 1.

⁴⁰ Amin. *Eurocentrism*. Sida 166.

⁴¹ Ibid. Sida 251.

⁴² Ibid. Sida 185-186.

⁴³ Ibid. Sida 179.

⁴⁴ Said. *Orientalism*. Sida 113.

⁴⁵ Ibid. Sida 111-112 och 124.

⁴⁶ Lykke. *Genusforskning*. Sida 32.

överdriven sexualdrift. Detta ligger till grund för den konstruerade bilden av vem som anses vara en våldtäktsman, vem som ”våra kvinnor” måste skyddas från och vem som är ett våldtäktsoffer.⁴⁷ Dessa föreställningar har lett till ett ojämnt rättssamhälle där personer bedöms på ett olikartat sätt utifrån ras eller härkomst i polisutredningar och brottmål gällande sexualbrott.⁴⁸

Användning av begreppet *ras* i fråga om människor är omdiskuterat och ibland sätts citationstecken kring begreppet för att distansera sig från tanken om olika raser hos människor. Användningen av begreppet motiveras genom att det synliggör de diskriminerande praktikerna⁴⁹ och således används inte citationstecken eller dylikt kring begreppet i uppsatsen.

3.2 Feministisk Epistemologi

Den feministiska epistemologin i uppsatsen kommer utgå från teoretiker med olika utgångspunkter såsom radikalfeminism, svart feminism och afrikansk feminism. Inriktningarna har viktiga perspektiv för uppsatsen och kompletterar varandra genom sina olika perspektiv på bland annat förtryck. Att inkludera diversifierade teoretiska utgångspunkter ger uppsatsen en stabil grund på feministisk epistemologi som karaktäriseras av social rättvisa.

Radikalfeminismens teori utgår från de biologiska skillnaderna mellan könen där erfarenheterna av menstruation, graviditet och barnafödande är centrala.⁵⁰ Roten till kvinnoförtrycket är mannens kontroll över kvinnans sexualitet och reproduktion⁵¹ vilket rationaliseras av det patriarkala samhällssystemet.

Svart feminism utgår istället från att kvinnoförtrycket är flerdimensionellt och styrs av rasistiska, sexistiska och kapitalistiska strukturer.⁵² Svart feminism som teori är skapat av för svarta kvinnor, där identitetspolitiska skillnader som religion, klasstillhörighet, ålder och sexualitet tillvaratas. Skillnaderna är inget som betraktas som en motsättning utan är snarare ett erkännande av att olika erfarenheter och egenskaper kan producera kunskap.⁵³

⁴⁷ Yuval-Davis. *Gender & Nation*. Sida 51.

⁴⁸ Brå. Våldtäkt från anmälan till dom. Sida 114.

⁴⁹ SOU 2005:41. Molina. Sida 95-97.

⁵⁰ Harding. *The Feminist Standpoint*. Sida 60.

⁵¹ Ibid. Sida 55.

⁵² Crenshaw. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. Sida 139.

⁵³ Harding. *The Feminist Standpoint*. Sida 105.

Afrikansk feminism är ett samlingsnamn för olika feministiska inriktningar som utgår från afrikansk kultur, utveckling och sociala rörelser på den heterogena kontinenten.⁵⁴ Den afrikanska feminismen kritiserar den västerländska feminismen för dess överhöghet och tro om att sitta på kunskapsproduktionen - likt västvärlden i allmänhet i det koloniala systemet.⁵⁵

De teoretiska begrepp som uppsatsen utgår ifrån är *feminist jurisprudence*, *intersektionalitet* och *objektivitet*. Dessa begrepp kommer att förstås utifrån forskare som Oyèrónké Oyěwùmí, Amede L. Obiora, Fareda Banda och Obioma Nnaemeka. Andra forskare som inkluderas i uppsatsen är Kimberlé Crenshaw och bell hooks, Catherine MacKinnon och Sandra Harding.

Feminist jurisprudence

Feminist jurisprudence är en rättsociologisk teori som ämnar att syna diskriminerande praktiker inom rättsväsendet. De diskriminerande praktikerna är en konsekvens av rådande strukturer (exempelvis eurocentrism, kapitalism, rasism och sexism) vilka formar rättssystemet. Konkret innebär det att den välbärgade vita mannen är normen vilket har medfört att rättssystemet har konstruerats utifrån hans perspektiv. Lagar och förordningar är upprättade efter hans vilja och behov och lagtexten tolkas utifrån hans perception som i sin tur baseras på hans värderingar.⁵⁶

Fareda Banda beskriver rättssystemen i södra Afrika som kolonialt präglade med lagar baserade på den koloniserande staten. Sedvanerätten är patriarkalt karakteriserad med den afrikanska och koloniala mannen som norm. Den afrikanska kvinnans perspektiv är exkluderat vid normskapande av rättssystemet.⁵⁷ Oyěwùmí hävdar att Europas byråkratiska och legala system är det mest bestående arvet av kolonialtiden i Afrika, och system och organisationer som man idag betraktar som internationella är snarare europeiska.⁵⁸

Feminist jurisprudence bidrar till analysen av materialet genom dess fokus på diskriminerande praktiker i rättssystemet som en konsekvens av rådande maktordningar i samhället, vilket kan bidra till att syftet med att undersöka underliggande föreställningar som kommer till uttryck i bedömningen av kredibilitet uppnås.

⁵⁴ Nnaemeka. *Nego-Feminism*. Sida 376.

⁵⁵ Ibid. Sida 365-367.

⁵⁶ Legal Information Institute. *Feminist Jurisprudence*.

⁵⁷ Banda. *Women, Law and Human Rights in Southern Africa*. Sida 14.

⁵⁸ Oyěwùmí. *The Invention of Women*. Sida 123.

Intersektionalitet

Under andra vågens feminism, under andra halvan av 1900-talet, var den rasistiska och misogyn gestaltningen av den svarta kvinnan påtaglig. När den vita kvinnan organiserade sig mot patriarkatet utkämpade den svarta kvinnan ett två-frontskrig, dels mot rasismen, dels mot sexismen.⁵⁹ Kimberlé Crenshaw myntade därför termen *intersektionalitet* för att skapa en förståelse för hur maktrelationer och förtryck samverkar, i synnerhet avseende kön och ras.⁶⁰ Vita kvinnor förtrycks genom könsmaktsordningen, svarta män förtrycks genom rashierarkin, medan svarta kvinnor förtrycks genom en interaktion av de båda.⁶¹ bell hooks exemplifierar i citatet nedan hur intersektionen mellan kön och ras förtrycker svarta kvinnor inom den sexual politiska arenan.

What this means in terms of the sexual politics of rape is that if one white woman is raped by a black man, it is seen as more important, more significant than if thousands of black women are raped by one white man.⁶²

Som tidigare nämnts kan våldtäkt förstås genom mannens dominans för att kontrollera kvinnans sexualitet och för att bevara könsmaktsordningen. Detta teoretiska synsätt är enligt Crenshaw ett vitt perspektiv på våldtäkt då ras inte inkluderas, vilket kan exemplifieras genom att en vit man som förövare och svart kvinna som offer anses vara mer osannolikt kontra motsatsen (svart man som förövare och vit kvinna som offer).⁶³ Våldtäkt ses därmed inte som en strategi för terror med ras som motiv.⁶⁴ En intersektionell analys är således ett nödvändigt verktyg för att förstå hur diskriminering fungerar och hur den kan yttra sig på olika sätt beroende på kontext och individuella egenskaper.

Amede L. Obiora kritiserar den västerländska feminismen och bristen på intersektionell analys genom att påpeka att konceptet med systerskap är ovidkommande för kvinnor i globala syd om det inte inkluderar det systematiska förtryck som grundas i neo-kolonialism, klass och ras.⁶⁵ Likväl argumenterar Oyèrónkẹ Oyěwùmí för att kolonialismen i Afrika skapade en hierarki bestående av fyra kategorier med europeiska män i toppen, följt av europeiska kvinnor, afrikanska män och längst ner i hierarkin finner vi *De Andra*, afrikanska kvinnor. Afrikanska kvinnor kategoriserades som *De Andra* på grund av den manliga biasen inom

⁵⁹ Hooks. *Ain't I a woman*. Sida 165.

⁶⁰ Crenshaw. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. Sida 139.

⁶¹ Ibid. Sida 140.

⁶² Hooks. *Ain't I a woman*. Sida 55.

⁶³ Crenshaw. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. Sida 158-159.

⁶⁴ Ibid. Sida 158-159.

⁶⁵ Obiora. *Feminism, Globalization and Culture*. Sida 372.

kolonialismen.⁶⁶ Inom ramen för *intersektionalitet* är Oyěwùmís perspektiv att afrikanska kvinnor utsattes för en dubbel kolonisation genom europeisk dominans, och marginalisering genom en inhemsk tradition som påtvingats av afrikanska män.⁶⁷ Det påminner om det synsätt som Crenshaw har, men det är av vikt att särskilja perspektiven trots likheterna på grund av den globala makt-differentieringen.

Objektivitet

Inom feministisk epistemologi anses *objektivitet* som något ouppnåeligt på grund av att en aldrig kan förbise sin situering, vilket påverkar ens kunskapsproduktion och perspektiv på världen. Sandra Harding talar om *objektivitet* i förhållandet mellan forskare och forskningsobjekt där kravet på *objektivitet* är ett utmärkande drag för god forskning.⁶⁸ Harding argumenterar mot detta forskningskrav då värderingar kan finnas i vetenskaps- och kunskapsprocesser genom externa påtryckningar eller samhällsliga strukturer. Detta innebär att varje individ och institution är influerade av rådande maktstrukturer och normer som finns i samhället. De värderingar som strukturerna formar, präglas in hos individer och rationaliseras i sådan utsträckning att de framstår som *objektiva*.⁶⁹

Objektivitet som i allmänhet anses vara icke-situerad och universell är snarare en social process som är konstruerad utifrån maktpositioner, i synnerhet mannens.⁷⁰ Mannens perspektiv legitimerar det patriarkala systemet, lagens utformning och som norm i samhället blir hans perspektiv det *objektiva*.⁷¹

I relation till detta uppsatsämne kan kravet på *objektivitet* förstås utifrån förhållandet mellan domstolen/försvaret (forskare) och vittnesmål (forskningsobjektet), där domstolen och försvaret (med given situering) skall betrakta, granska och bedöma vittnesmål med krav på *objektivitet*. Hotet mot rättsprocessen är därmed att värderingar och fördomar osynliggörs och normaliseras på sådant sätt att de framställs som *objektiva*, vilket riskerar att ha en inverkan på domstolens bedömning och bidra till att upprätthålla strukturell diskriminering.

⁶⁶ Oyěwùmí. *The Invention of Women*. Sida 122.

⁶⁷ Ibid. Sida 122.

⁶⁸ Harding. *The Feminist Standpoint*. Sida 127-129.

⁶⁹ Ibid. Sida 133-134.

⁷⁰ MacKinnon. *Feminism, Marxism, Method and the State*. Sida 537-38

⁷¹ Ibid. Sida 542-544.

4. METOD OCH EMPIRI

I detta kapitel presenteras uppsatsens metod, empiri och etiska överväganden. Tematisk textanalys med ett latent fokus har valts som metod med anledning av dess lämplighet vid kombination av flera teorier.⁷² Det empiriska materialet för studien är ICC:s domslut i rättsfallet *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*, samt två transkriberingar från rättegången. Etiska överväganden presenteras sist med ett fokus på min situation som vit nordeuropé.

4.1 Tematisk textanalys

Tematisk analys är en allmän analysmetod som används inom olika inriktningar för kvalitativa frågeställningar. Empiristyrd tematisk analys används när det gäller kvalitativ data och innebär att man arbetar ”nerifrån och upp”. Materialet är startpunkten och successivt plockar en ut alla delar som är relevanta för frågeställningen. Därefter genomförs en kodning av det utplockade materialet utifrån ett valt analytiskt fokus, och till sist konstrueras meningsfulla teman vilka analyseras utifrån det teoretiska ramverket i studien.⁷³

Denna metod lämpar sig för denna uppsats då den kan kombineras med flera teorier såsom postkolonial teori och feministisk epistemologi. Genom att analysera återkommande mönster eller argument i materialet med hjälp av feministisk och postkolonial teori, kan uppsatsens syfte, att undersöka vilka föreställningar som kommer till uttryck genom domstolens och försvarets argumentation för bedömningen av kredibilitet i vittnesmål, uppnås.

Inom tematisk textanalys skall ett analytiskt fokus väljas. Detta fokus kan vara antingen *semantiskt* eller *latent*, där det förstnämnda innebär att kodningen upptäcks vid ytan och baseras på vad som uttryckligen står i materialet. *Latent* fokus innebär att upptäcka vad som implicit uttrycks i materialet genom att identifiera underliggande betydelser eller antaganden. Således är ett *latent* analysfokus beroende av den valda teorin för studien för att förklara den *latenta* kodningen.⁷⁴

I denna studie har ett *latent* fokus valts med anledning till dess lämplighet vid kritiska studier.⁷⁵ Undersökningar om föreställningar ur ett postkolonialt eller feministiskt perspektiv rör ofta material där föreställningarna inte uttrycks explicit, utan identifieras istället genom ett teoretiskt grundat analysarbete. Teoretiska begrepp som *eurocentrism*, *de andra*, *feminist*

⁷² Braun, Clarke, Hayfield, Terry. *The SAGE Handbook* [...] Sida 23.

⁷³ Ibid. Sida 25.

⁷⁴ Ibid. Sida 26.

⁷⁵ Ibid. Sida 26.

jurisprudence och *intersektionalitet* är viktiga verktyg för att identifiera föreställningar i materialet. Det *latenta* fokuset kan därmed anses vara väl anpassat för studiens valda teori och frågeställning för att uppnå syftet med studien.

Analysprocedur för studien

1. Bearbeta materialet genom att markera det som är relevant för frågeställningarna. Exempelvis argument rörande kredibilitet, koloniala eller patriarkala antaganden/uttalanden eller myter om sexualbrottsoffer.
2. Koda markeringarna i materialet genom att gruppera dem under olika begrepp.
3. Konstruera teman. Läs igenom urvalet av domslutet och transkriberingarna och plocka ut allt som hör till respektive tema. Gå igenom urvalet lika många gånger som det finns teman.
4. Gör en slutgiltig benämning och definition av varje tema som har konstruerats.
5. Sammanfatta materialet under varje tema och analysera det ur ett postkolonialt och feministiskt perspektiv. Addera belysande citat till temana.
6. Relatera temana till varandra så att det blir en sammanhängande helhet.⁷⁶

4.2 Empiriskt material

Val av ämne har grundats på ett personligt intresse för kriget och konflikten i Demokratiska Republiken Kongo som varit till följd av den koloniala historien i landet.⁷⁷ Slumpmässigt dök en artikel upp om Bosco Ntaganda i nyhetsflödet och givet mitt intresse för konflikterna i DR Kongo fångade den min uppmärksamhet. Det hade då gått ett halvår sedan ICC fällt honom för krigsbrott och brott mot mänskligheten. Jag sökte upp domslutet på ICC:s hemsida och laddade ner dokumentet på 539 sidor och började sätta mig in i fallet.

Hur det koloniala arvet påverkar internationella organisationer är av vikt att undersöka för att förhindra att reproducera otillbörliga och koloniala föreställningar. Hur en internationell domstol påverkas av den koloniala historien är av ännu större vikt på grund av de rättsliga konsekvenserna, vilket är en faktor till att jag har valt att undersöka den internationella brottmålsdomstolen ur ett postkolonialt perspektiv.

Jag vill uppmärksamma att syftet inte är att gå i samma spår som ICC kritiserats för genom att fokusera på eller utreda DR Kongo och/eller Bosco Ntaganda ytterligare. Utan det uppsatsen undersöker är hur domstolen och försvaret bedömer sexualbrottsoffers vittnesmål, och vilka

⁷⁶ Braun, Clarke, Hayfield, Terry. *The SAGE Handbook* [...] Sida 26.

⁷⁷ Reid. *Warfare and the military*. Sida 124.

föreställningar som kommer till uttryck ur ett feministiskt och postkolonialt perspektiv för bedömningen av kredibilitet. Idéen är att synliggöra bakomliggande strukturer för att kunna motverka de sociala orättvisor de skapar.

Rättegången mot Bosco Ntaganda pågick under tre år och domslutet släpptes i juli 2019.⁷⁸ Ntaganda är den femte och senaste att dömas av ICC för krigsbrott och brott mot mänskligheten.⁷⁹ Materialet valdes utefter aktualitet då tidpunkten är central för att ha en tydlig förankring i samtiden om hur rätten bedömer sexualbrottsoffers kredibilitet. Normer och föreställningar ändras kontinuerligt och därmed har aktualiteten i materialet prioriterats.

Domen är därtill historisk då Ntaganda är den enda som ICC dömt för sexuellt slaveri,⁸⁰ vilket avgränsat materialet och möjliggjort en analys av sexualbrottsoffers kredibilitet. Feministisk forskning tyder på att kvinnliga sexualbrottsoffer missgynnas i rättsprocessen och det är således av vikt att undersöka ICC:s bedömningar i den första fällande domen rörande våldtäkt och sexuellt slaveri.

Internationella brottmålsdomstolens domslut: *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*

I domslutet mot Bosco Ntaganda redogörs vittnesmålen kredibilitet utifrån vad som har lyfts fram av åklagaren och försvaret. Analysen kommer att fokusera på de tre vittnesmål där offren identifieras som kvinnor som har blivit utsatta för sexuella övergrepp (22 s.).

Vittnesmålen är anonymiserade för att skydda offrens identitet och en del vittnesmål har getts bakom lykta dörrar och går därför under pseudonymerna P-0010, P-0758 och P-0883.⁸¹ Bokstaven P står för att det är ett vittnesmål från åklagarens sida (prosecutor). Analysen kommer även att inkludera de vittnesmål från försvarets sida som har direkt koppling till de tre primära vittnesmålen. Dessa har istället bokstaven D (defense) i sina pseudonymer.

Grunden till att detta material valts är synliggörandet av domstolens argument och resonemang gällande kredibilitet hos kvinnliga sexualbrottsoffer. Detta möjliggör en analys om hur domstolen bedömer kredibilitet och således kan syftet med uppsatsen uppnås.

Ytterligare material inkluderar två transkriberingar vilka omfattar parternas yrkanden under huvudförhandlingen⁸² (77 s.), samt pläderingen vilket innefattar en sammanfattning av bevis

⁷⁸ ICC. *Domslut*. Sida 1.

⁷⁹ ICC. *Democratic Republic of the Congo*.

⁸⁰ CNN. *ICC Fast Facts*.

⁸¹ ICC. *About. Witnesses*.

⁸² ICC-01/04-02/06. *Huvudförhandling*.

och slutanförenden.⁸³ Analysen är dock begränsad till de delar där vittnesmålen kredibilitet behandlas av försvaret (8 s. resp. 12 s.).

Transkriberingarna av parternas yrkanden och plädering ger en bild av hur försvaret argumenterar kring kredibilitet i offrens vittnesmål. Transkriberingarna är därför ett betydande komplement för att visa det som explicit uttrycks under rättegången. Främst i och med att val av ord och argument kan identifiera underliggande föreställningar. Därtill ger transkriberingarna en bakgrund till rättens domslut och vad dess bedömning har baserats på. Allt empiriskt material är således förstahandskällor.

4.3 Etiska överväganden

Mitt främsta etiska övervägande gäller min situering i form av vithet och europé, som gör att min världsbild har blivit formad av den vita och västerländska kunskapsproduktionen och rådande postkoloniala strukturer, vilket kan riskera att färga min studie.⁸⁴

Majoriteten av de teoretiker som används som grund för teorin är rasifierade eller av afrikanskt ursprung för att väga upp den vita och västerländska kunskapsproduktionen som jag bär på och som är relaterad till mitt forskningsområde. Givet min situering är det av vikt att tänka på hur jag presenterar materialet och resultaten i min studie för att inte reproducera otillbörliga föreställningar, vilket skulle motverka syftet med uppsatsen.

Domslutet och transkriberingarna från ICC är offentliga handlingar och vittnesmålen har anonymiserats av domstolen och går under pseudonymerna P-0010, P-0758 och P-0883. Några etiska övervägningar gällande anonymisering av känsligt material eller hantering av materialet ur ett integritetsperspektiv, vilket är ett krav för samhällsvetenskaplig forskning,⁸⁵ har därför inte varit nödvändigt.

Att min litteraturoversikt är begränsad till svensk- och engelskskrivna studier/rapporter, då jag inte behärskar franska, lingala, swahili eller kikongo som är majoritetsspråken i DR Kongo,⁸⁶ innebär att jag måste vara ödmjuk inför det faktum att jag går miste om eventuell kongolesisk forskning inom fältet och som inte har översatts. I och med att ICC:s officiella språk är engelska och franska och att alla rättsliga dokument skrivs/översätts till båda dessa språk har jag kunnat ta del av allt material från domstolen.

⁸³ ICC-01/04-02/06. *Plädering*.

⁸⁴ Lykke. *Genusforskning*. Sida 168-169.

⁸⁵ Vetenskapsrådet. *God forskningssed*. Sida 13-14.

⁸⁶ UI. *Landguiden. Kongo-Kinshasa. Befolkning och språk*.

5. ANALYS

Genom tematisk textanalys som metod har tre teman identifierats: *ett vittnesmål utan kredibilitet*, *kontraster i bedömningen av kredibilitet* och *kulturella differenser*. Temana upptäcktes genom systematisk kodning av det utsorterade materialet som varit relevant för frågeställningen. I temana analyseras domstolens och försvarets argumentation rörande sexualbrottsoffrenas vittnesmål och yttranden om kulturella skillnader i relation till kredibilitet. Analysen har ett *latent fokus* med en postkolonial och feministisk grund.

5.1 Ett vittnesmål utan kredibilitet

I detta tema sker en analys av **försvarets argumentation** om vittnesmålen som otillförlitliga. Temat analyseras utifrån de teoretiska begrepp som valts för studien och för tydlighetens skull har begreppen *kursiverats*.

Försvaret påpekar för domstolen att det finns ett flertal viktiga aspekter att ta hänsyn till vad gäller bedömningen av kredibilitet. En aspekt, som lyfts för att skapa misstro till brottsoffrens vittnesmål, är traumans påverkan av minnet. Vidare lyfter försvaret att det är vanligt med förvirring i krigszoner vilket också kan ha en påverkan på minnet.⁸⁷ Särskilt intressant är påpekandet i den bemärkelse att försvarets kallade vittnen också varit utsatta för trauma, i samma krig, vilket innebär att de lyfter en aspekt som i rättsprocessen kan misskreditera deras egna vittnen på samma grund. Med hänsyn till detta är det en rimlig analytisk utgångspunkt, med *latent fokus*, att försvaret riktar påpekandet mot de vittnen som blivit utsatta för sexuellt våld.

Tidigare forskning visar att chansen för en fällande dom minskar om sexualbrottsoffret har psykiska och/eller sociala problem,⁸⁸ vilket är vanligt återkommande efter att ha blivit utsatt för ett trauma som sexuellt våld.⁸⁹ Försvarets påpekande kan således förstås ur *feminist jurisprudence* som ett argument för att särskilt misskreditera sexualbrottsoffer [kvinnor] på grund av dess gynnsamhet där bevisningen främst baseras på vittnesmål.

MacKinnon lyfter problematiken inom juridiken som uppstår vid rättens avgöranden om vems perspektiv som bäst representerar vad som hände. Som om att det finns en *objektiv* sanning som kan avgöras på ett *objektivt* sätt utan påverkan av subjektiva erfarenheter eller perspektiv

⁸⁷ ICC-01/04-02/06. Huvudförhandling. Sida 44

⁸⁸ Brå. Våldtäkt från anmälan till dom. Sida 85.

⁸⁹ NCK. Medicinska och psykosociala konsekvenser av sexuellt våld.

från bedömaren.⁹⁰ Om rätten bedömer att offrets vittnesmål är otillförlitligt på grund av hennes utsatthet för trauma är det en stor risk att endast förövarens [mannens] vittnesmål anses tillförlitligt. Således kan argumentet om traumans påverkan av minnet fungera som ett verktyg för att bibehålla den manliga utsagan som den enda tillförlitliga, med resultatet att mannens perspektiv på sexuellt våld förblir det *objektiva*.

Försvaret gör återkommande paralleller mellan offrens beteende och tillförlitlighet, där argumenten för otillförlitlighet baseras på att offret inte anmälde våldtäkten/våldtäkterna omgående eller att de inte berättat för någon överhuvudtaget. Ett intersektionellt perspektiv blir här av vikt då det kan finnas en korsning av både patriarkala och koloniala utgångspunkter för resonemangen.

Tidigare forskning visar att om offret berättar för en främmande person, på ett uppgivet sätt, i anslutning till övergreppet stärks tillförlitligheten i utsagan.⁹¹ Detta kan analyseras som en patriarkal och tillsynes *objektiv* idé inom *feminist jurisprudence* om hur sexualbrottsoffer skall agera efter ett övergrepp. När offret inte agerar utefter föreställningen betraktas offret vara otillförlitlig och övergreppet behandlas som att det aldrig ägt rum.

I argumentationen tar försvaret ingen hänsyn till eventuell kulturell stigmatisering av sexuella övergrepp, som kan råda i ett krigsdrabbat samhälle, vilket kan ligga till grund för offrets reaktioner och handlingar. Försvarets koppling mellan beteende och kredibilitet indikerar på att de anser sig ha den ”rätta” förståelsen av hur ett ”riktigt” brottsoffer agerar. Oyëwù mí belyser rasifieringen av kunskapsproduktionen som *eurocentrismen* befäster där västerlänningar påstås ha den definitiva kunskapen om mänskligt beteende, samhällen och kulturer.⁹² Offrens beteende inte följer den *objektiva* [koloniala] föreställningen om hur offer agerar efter att blivit utsatt för sexuellt våld i krig.

Vad som är förekommande när försvaret misskrediterar brottsoffrens vittnesmål är försök till att motbevisa att sexuella övergrepp begåtts genom att kalla vittnen som *inte* blivit utsatta.⁹³ Det uppstår därmed en falsk dikotomi och skildrar ett krav på en kollektiv erfarenhet av sexualbrott där alla i kollektivet blivit drabbade, alternativt bevittnat händelsen, för att brottet rimligtvis skall ha begåtts. Ett *intersektionellt perspektiv* är väsentligt då både kvinnor och svarta personer bedöms utifrån gruppen där den individuella utsattheten och upplevelsen

⁹⁰ MacKinnon. *Feminism, Marxism, Method and the State*. Sida 652.

⁹¹ Brå. *Våldtäkt från anmälan till dom*. Sida 94-95.

⁹² Oyëwù mí. *Conceptualizing Gender*. Sida 1.

⁹³ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 49.

ignoreras. Yuval-Davis beskriver den kollektiva erfarenheten, som kvinnor påtvingas, som en kulturell börda där kvinnor representerar moderskapet, hedern och framtiden.⁹⁴

Att påstå att Ntaganda och/eller soldater under hans befäl våldtagit ”sina egna kvinnor” skulle kunna betraktas som en förstörelse av sin egna kultur och heder. D-0251:s vittnesmål om att hon inte blivit våldtagen eller hört om att någon blivit tvingad till sexuella relationer bestrider således anklagelsen om våldtäkter och sexuellt slaveri av kvinnor i armén [förstörelse av kultur, heder och framtid].

Därtill konstaterar ett utav försvarets vittnen att Ntaganda aldrig *tvingat* någon till sexuella relationer eller hört om att någon annan soldat har *våldtagit* någon. Villfarelsen av att kvinnor fabricerar våldtäktsanmälningar kan förstås genom att parternas upplevelser och syn på sex inte stämmer överens.⁹⁵ Det är en sexuell akt som sker under olika villkor och som resulterar i två olika upplevelser vilka landar på varsin sida om lagen med ett frånvarande maktperspektiv. I denna kontext gäller det sexuella relationer kontra sexuellt slaveri.

Liknande resonemang återfinns i Skjelsbæk artikel (2015) gällande domar från ICTY där en krigsförbrytare erkänner att han har haft sexuellt umgänge med en 15 åring och att detta skett med samtycke. Det sexuella umgänget, som påstås skett med samtycke, skedde samtidigt som 15-åringen var inlåst i en lägenhet under två månaders tid.⁹⁶ Frånvarandet av maktperspektiv och ”osäkerheten” gällande samtycke blir tydlig när övergreppen är regelbundna och explicit hot och/eller våld inte förekommer vid varje enskilt övergrepp. Detta resulterar i att förövarens [mannens] perspektiv på de påstådda övergreppen förblir det *objektiva*.

Ur ett *intersektionellt* perspektiv kan ett misstänkliggörande av offren i denna kontext förstärkas i och med deras identitet som svarta kvinnor. Ett utav försvarets påståenden om vittnena [offren] är nämligen att de endast vittnar i rättegången för en chans om ekonomisk ersättning.⁹⁷ Försvarets påstående synliggör ett *eurocentriskt* förhållningssätt till sexualbrottsoffrena och cementerar den koloniala stereotypen av *den andra*. *Eurocentrismens* grundpelare är tron om att det västerländska systemet är överlägset och något eftersträvansvärt, i samband som *den andra* porträtteras som fattig och i ständigt behov av hjälp och ekonomiskt stöd.⁹⁸ Försvaret befäster således misstänksamheten mot den koloniala

⁹⁴ Yuval-Davis. *Gender and Nation*. Sida 45-46.

⁹⁵ MacKinnon. *Feminism, Marxism, Method and the State*. Sida 653.

⁹⁶ Skjelsbaek. *The Military Perpetrator*. Sida 56.

⁹⁷ ICC-01/04-02/06. *Plädering*. Del 1, sida 23.

⁹⁸ Said. *Orientalism*. Sida 324.

stereotypen av *den andra* som en lömsk bedragare.⁹⁹ Fördomen uttrycks genom påståendet att *den andra* spelar på sin utsatthet, i detta fall som brottsoffer, för att utnyttja systemet i syfte till skadestånd. Genom ett *intersektionellt* perspektiv kan en korsning av maktordningar identifieras vilket innebär att brottsoffren kan misstänkliggöras på grunder som rör både föreställningar om kön och ras.

5.2 Kontraster i bedömningen av kredibilitet

I detta tema analyseras kontrasterna av bedömningen av tillförliglighet och hur domstolen ser på ett vittnesmål med inkonsekvent tillförlitlighet. Två områden exemplifierar en olikartad bedömning i brottmålet (våldtäkt i nära relation och sen anmälan), analys av **försvarets bedömning** sker inledningsvis, följt av en analys om **ICC:s bedömning**. Avslutningsvis analyseras **domstolens bedömning** av vittnesmål som innehåller både tillförlitliga och otillförlitliga segment. Exemplifierande citat från det empiriska materialet har infogats.

Försvarets bedömning rörande våldtäkt i nära relation

I Romstadgan behandlas sexuellt slaveri under artikel 7 och där redogörs fyra kriterier som skall uppfyllas för att nå klassificeringen brott mot mänskligheten. Ett utav kriterierna kräver ett maktutövande av förövaren som kan liknas en form av ”ägandeskap” där offret är frihetsberövad (exempelvis genom tvångsrekrytering till en milisgrupp). Brottet skall även betraktas vara av sexuell karaktär, systematiskt och utbrett.¹⁰⁰

Försvaret påpekar P-0883:s vokabulär, och i synnerhet hennes användande av betäckningen ”fru”, som en indikation på att hon inte blivit utsatt för sexuellt våld inom ramen av artikel 7. Antagandet om att positionen som ”fru” ger ett skydd mot sexuella övergrepp bygger på villfarelsen om att sex inom äktenskapet har ett stående samtycke. Genom *feminist jurisprudence* kan detta förstås genom mannen som skapare av rättssystemet som formats utifrån hans vilja och perception. En konsekvens av detta är att våldtäkt inom äktenskapet är, ur ett historiskt perspektiv, en ny kriminalisering och är i många länder än idag lagligt.¹⁰¹ Försvarets påpekande antyder på ett patriarkalt ställningstagande där sexuellt våld inom äktenskapet inte anses vara ett ”riktigt” övergrepp.

Försvarets argumentation kan, med hänsyn till artikel 7, ligga till grund för att P-0883:s användande av betäckningen ”fru” är en indikation på att hon inte var under någon form av ägandeskap som förhindrade hennes frihet, vilket skulle innebära att ett kriterium för brottet

⁹⁹ Said. *Orientalism*. Sida 111.

¹⁰⁰ Rome Statute. Article 7 (1)(g)-2)

¹⁰¹ UN Women. *Families In a Changing World*. Sida 190-192.

inte uppfylls. Frånvarandet av maktperspektiv synliggör ett *eurocentriskt* perspektiv på ”fru” vilket tolkas utifrån försvarets perception, utan hänsyn till kontextuell innebörd. Användandet av ”fru” (”bush wife”) är en betäckning som offer för sexuellt slaveri blivit tilldelade av förövarna i ett förskönande syfte.¹⁰² Ett *eurocentristiskt* perspektiv är att utgå ifrån sin egna definition och sedan applicera denna i samtliga sammanhang utan förståelse för att andra innebörder kan finnas.

ICC:s bedömning rörande våldtäkt i nära relation

ICC dementerar försvarets argument gällande betydelsen av vittnets ordval som ”fru” med argumentet att det är hennes sätt att beskriva sin erfarenhet på, vilket inte skall underminera det våld hon blivit utsatt för. Ur ett feministiskt perspektiv kan detta betraktas vara en rättighet att som offer kunna uttrycka sig fritt och beskriva sin utsatthet utifrån det kontextuella sammanhang brottet har begåtts i.

Utifrån *objektivitet* kan ICC:s bedömning analyseras genom ett sätt att betrakta vittnesmålen, utan att tillsätta egna värderingar i enskilda uttryck. Att vara medveten om ens *situering* innebär att vara uppmärksam på hur ens plats och erfarenhet påverkar ens perspektiv och sätt att bedöma.¹⁰³ ICC som en internationell domstol har rimligen kunskap om att ord och begrepp kan ha olika betydelser. Att vara en så kallad ”bush wife” till en befälhavare i en milisgrupp är inte jämförbart med ett äktenskap. ICC:s bedömning kan analyseras genom *objektivitet* och *eurocentrism* som rättens förståelse över sin situering. De besitter inte en makt som fastställer definitioner, och avgör inte heller hur ett offer på ett ”korrekt” sätt skall återge sitt vittnesmål fritt från misstolkningar.

Försvarets bedömning av sen anmälan

Som tidigare uppmärksammats (i *ett vittnesmål utan kredibilitet*) lyfter försvaret förekomsten av fördröjda anmälningar som en aspekt tänkt att misskreditera brottsoffrens vittnesmål. Försvarets argument om sen anmälan synliggör vad *feminist jurisprudence* kan identifiera som en diskriminerande praktik inom rättsväsendet. Argumentet har sin grund i den *objektiva* idén om vem som är ett våldtäktsoffer och hur ett våldtäktsoffer skall agera efter ett övergrepp. Den förlegade bilden av ett ”idealt” offer som gör fysiskt motstånd och som anmäler omgående till polisen bidrar till att ett offer som inte agerar utifrån detta ”ideala” beteende anses vara otillförlitlig.¹⁰⁴

¹⁰² ICC-01/04-02/06. *Huvudförhandling*. Sida 7.

¹⁰³ Lykke. *Genusforskning*. Sida 168-169.

¹⁰⁴ Randall. *Sexual Assault Law, Credibility, and “Ideal Victims”*. Sida 398.

ICC:s bedömning av sen anmälan

Delayed reporting of rape: Finally, in assessing the evidence and credibility of the witnesses who are allegedly victims of rape and sexual slavery, the Chamber found that cultural or communal stigmatization, shame and fear, as well as the general lack of trust in authorities, were factors which can explain the difficulties faced in coming forward, especially in a conflict or post-conflict area like Ituri.¹⁰⁵ - *Domstolens bedömning*

Till skillnad från försvaret bedömer ICC att en fördröjd anmälan av våldtäkt *inte* är en legitim anledning till misskreditering av vittnesmål. ICC påtalar att en sen anmälan kan bero på kulturell stigmatisering kring våldtäkt och misstroende för statliga institutioner och auktoriteter. Konfliktzoner präglas som sagt inte sällan av systematiska våldtäkter med ändamålet att förstöra kulturen [kvinnor är kulturbärare] och dess civilsamhälle.¹⁰⁶ Med en analytisk utgångspunkt om att en sen anmälan är en patriarkal grund som ger fog för att misskreditera sexualbrottsoffer, kan ICC:s bedömning av en sen anmälan tolkas genom *feminist jurisprudence* som ett motsträvande av patriarkala idéer om våldtäktsoffer inom rättsväsendet.

ICC:s bedömning av inkonsekvent kredibilitet

The Chamber considers that its decision not to rely on the witness's testimony about her abduction and training does not warrant a finding that the witness was biased against the accused or a conclusion that her testimony is entirely unreliable. The Chamber finds P-0010 credible, notably regarding her experiences in Mr. Ntaganda's escort, and shall determine on a case-by-case basis which other aspects of her testimony can be relied upon with or without corroboration.¹⁰⁷ – *Domstolens bedömning*

ICC delar upp vittnesmålet i olika kategorier för att avgöra vilka delar som domstolen kan lita sig på utifrån tillförlitlighet. Kategorierna kan exempelvis vara sexuellt slaveri, kidnappning och rekrytering, eller militära attacker. Citatet ovan exemplifierar hur ICC bedömer ett vittnesmål som innehåller både tillförlitliga och otillförlitliga segment. Bedömningen antyder på att det är offrets vittnesutsaga som bedöms utifrån kredibilitet och inte offret som person. Ur *feminist jurisprudence* kan detta tolkas som ett progressivt sätt att bedöma vittnesmål på, med hänsyn till tidigare forskning som visar att rättsprocesser inte sällan bedömer tillförlitlighet utifrån offrets personliga karaktär. Det sker exempelvis genom att åhöraren värderar offrets tidigare sexuella relationer, övergrepp eller alkoholkonsumtion utifrån

¹⁰⁵ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 41-42.

¹⁰⁶ Bartels. *An Investigation of Sexual Violence in DRC*. Sida 5.

Yuval-Davis. *Gender and Nation*. Sida 45.

¹⁰⁷ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 50.

kredibilitet.¹⁰⁸ Marginaliserade grupper som svarta och urfolk [*de andra*] anses i högre grad vara otillförlitliga i sexualbrottsutredningar utifrån dessa grunder. Därtill att svarta kvinnor anses vara mindre tillförlitliga och drabbas oftare av att bli anklagade som lögnare i rättsprocessen.¹⁰⁹ En uppdelning av vittnesmålet på detta sätt skulle kunna minska risken för att offren bedöms utifrån patriarkala och koloniala föreställningar om egenskaper och beteenden.

5.3 Kulturella differenser

I det tredje och sista temat analyseras **försvarets påståenden** om kulturskillnader vilka enligt dem är av vikt för bedömningen av kredibilitet. Domstolen gör varken ett utlåtande om kulturella skillnader eller bemöter försvarets påståenden. Därmed analyseras inte domstolens perspektiv i detta avsnitt. Exemplifierande citat från det empiriska materialet har infogats.

Under rättegången går en betydande del åt till att granska sexualbrottsoffrenas ålder när de blev tvångsrekryterade till UPC/FPLC. Detta för att klargöra om de var under 15 år och således kan räknas som barnsoldater. Två av tre vittnesmål som lyfts i denna studie anses vara otillförlitliga vad gäller deras vittnesmål om kidnappning och tvångsrekrytering med anledning till att de inte har en ”korrekt” form av identitetsbevis eller att identitetsbeviset har förlorats. På denna grund anklagar försvaret vittnena för att ljuga och återigen cementeras bilden av *de andra* som lömska bedragare.

The Prosecution also repeatedly used the word "children". Mr. President, when you look at the situation in the Democratic Republic of the Congo, and even in Africa, the word "child" really does not have the same meaning as we probably have in this part of the world. The children in those parts of the world may well be 30 or 40 years old.¹¹⁰ – *citat av försvaret*

Försvaret gör återkommande skildringar av Europa och Afrika som fundamentalt olika, vilket gör att ett *eurocentriskt* perspektiv kommer till uttryck. Barn är en socialt utsatt grupp vilka skall betraktas som oskyldiga och i behov av skydd. Att försvaret, bland annat, påstår att innebörden av barn inte betyder samma sak i Afrika som i Europa, och att barnen likväl kan vara 30 och 40 år gamla, är ett ogrundat och rasistiskt uttalande. En amerikansk studie visar att svarta barn [*de andra*] betraktas vara äldre, mer skyldiga för sina handlingar och kan krävas på mer ansvar än vita barn. Dessa föreställningar resulterar i att svarta minderåriga har

¹⁰⁸ Randall. Sexual Assault Law, Credibility, and “Ideal Victims”. Sida 409-411.

¹⁰⁹ Ibid. Sida 410-411.

¹¹⁰ ICC-01/04-02/06. Huvudförhandling. Sida 32.

18 gånger större sannolikhet att dömas som vuxna i brottmål än vita minderåriga.¹¹¹ I detta sammanhang, utifrån *feminist jurisprudence* och *de andra*, kan synen på svarta barn som offer för sexuellt slaveri betraktas vara mindre oskyldiga. Detta kan utmynna i att våldtäktsoffren i brottmålet bedöms på ett ofördelaktigt sätt utifrån föreställningar om ras kopplat till ålder och tillförlitlighet.

Försvarets yttringar, som exempelvis ”*in those parts of the world*”, bekräftar ett *eurocentriskt* perspektiv byggt på fördomar om samhällen och kulturer bortom den västerländska. När konkreta exempel eller fakta inte lyfts för att stötta argumentationen ges tillfällighet för öppen tolkning, åhöraren måste då fylla i luckorna med *sin* kunskap och perception vilka baseras på hens värderingar. Genom *feminist jurisprudence* kan den öppna tolkningen utgöra en risk för att bedömningen av kredibilitet görs utifrån en dominerad maktposition som *eurocentrism*.

There is also the importance of taking into account cultural differences. [...] if we look at it from an occidental point of view, I would like to point out that there are significant cultural differences between what happened in Bunia in 2002 and 2003 and the way we see things. We are not talking about cultures that are better or worse. That is not the case. The cultures are simply different. Something that may seem to be insignificant in Africa can be very significant here.¹¹² – *citat av försvaret*

Utmärkande för försvaret är att argumentera i Vi-form till domstolen. Detta indikerar att försvaret och ICC har ett *eurocentriskt* perspektiv då motsvarigheten rimligtvis är *de andra*, vilka befann sig i Bunia 2002 och 2003. Försvaret påtalar att *vi* och *dom* har fundamentalt olika synsätt baserat på kulturella skillnader. Ett upprätthållande av den koloniala maktordningen sker genom det systematiska sättet att porträttera syd som *det annorlunda* utifrån en styrkeposition.¹¹³

Orientalism är västvärldens (”occidentens”) kunskap och sätt att betrakta globala öst och syd (”orienten”) i syfte att disciplinera och styra den.¹¹⁴ Vad försvaret insinuerar i senaste citationen är att något som internationellt [i väst] kan betraktas vara ett brott eller signifikant i ett brottmål, inte nödvändigtvis är det i DR Kongo på grund utav kulturella skillnader. Styrkepositionen som globala nord [ICC] besitter möjliggör en manipulation av hur globala syd [DR Kongo] skall betraktas, vilket i detta brottmål utnyttjas för att misskreditera brottsoffers vittnesmål och för att gagna den åtalade.

¹¹¹ Goff. Jackson. Di Leone. Culotta & Di Tomasso. The Essence of Innocence. Sida 526.

¹¹² ICC-01/04-02/06. Huvudförhandling. Sida 35.

¹¹³ Said. *Orientalism*. Sida 111.

¹¹⁴ *Ibid*. Sida 113.

6. SLUTSATS

För att besvara uppsatsens frågeställningar presenteras slutsatsen i två delar, *sexualbrottsoffrens tillförlitlighet* och *identifierade föreställningar*. Avslutningsvis sker en reflektion om uppsatsens resultat i förhållande till forskningsfältet och framtida studier.

6.1 Sexualbrottsoffrens tillförlitlighet

Hur bedömer ICC och försvaret offrens vittnesmål utifrån tillförlitlighet?

Försvarets bedömning

Försvaret bedömer vittnesmålen som otillförlitliga och främst på grunder som rör vittnenas personliga karaktär och uppfattningar om hur brottsoffer agerar efter övergrepp. Vad försvaret verkar betrakta som viktigt för bedömningen av kredibilitet är aspekter som sena anmälningar av brotten, huruvida de berättat om övergreppen och i sådana fall till vem, samt om det finns en personlig eller ekonomiskvinning av att delta i rättsprocessen.

Försvaret använder sig av kategoriska vittnesmål som skall motbevisa brottsoffrens vittnesmål gällande tvångsrekrytering av barnsoldater, våldtäkter av civilbefolkning och sexuellt slaveri inom milisen. Försvarets vittnen uppger att de inte blivit utsatta, inte sett någon bli utsatt eller inte hört om någon som har blivit utsatt. Detta skildrar att försvaret lägger betydande vikt på en kollektiv utsatthet av övergreppen. I relation till brottsrubriceringarna, sexuellt slaveri och våldtäkt, är detta emellertid av betydelse då brottet måste vara *systematiskt* och *utbredd* för att uppnå kriterierna i artikel 7 för att klassas som ett brott mot mänskligheten.¹¹⁵

Med grund i vittnesutsagorna som kallats av försvaret, anklagar försvaret sexualbrottsoffren för att vara bedragare och för att konspirera med varandra mot Bosco Ntaganda. Vidare tar försvaret ingen hänsyn till maktförhållandet mellan befälhavare och barnsoldater, eller att barn inte kan ge samtycke. Detta trots att ett utav offren som vittnade blev gravid efter våldtäkterna och förlöstes som 14-åring.¹¹⁶ Försvaret bemöter inte denna händelsen specifikt, dock kan deras anklagande om offren som bedragare, och att barn i DR Kongo inte har samma innebörd i Europa, härledas till detta fall.

Internationella Brottsmålsdomstolens bedömning

När ett vittnesmål enligt kammaren för ICC betraktas vara tillförlitligt läggs en tyngd vid detaljer såsom tydliga beskrivningar av upplevelser, platser, namn, personer och huruvida

¹¹⁵ Rome Statute. Article 7 (1)(g)-2).

¹¹⁶ CC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 83-84.

utsagan stämmer överens med övrig bevisning som andra vittnesmål.¹¹⁷ Detta är bland annat förenligt med vad som framkommit i BRÅ:s rapport som visar att Sveriges högsta domstol bedömer att en utsaga troligtvis är sann om den är klar, lång och detaljrik.¹¹⁸ Språket och minnesdetaljer har således stor betydelse för bedömningen av kredibilitet.

ICC inleder bedömningen av ett vittnesmåls kredibilitet genom att analysera vittnesutsagan utifrån vad som generellt betraktas som tillförlitligt och om utsagan stämmer överens med övrig bevisning. Därefter delas utsagan upp i olika kategorier som exempelvis sexuellt slaveri, kidnappning och rekrytering, och militära attacker. Här bemöts utsagan på nytt och i synnerhet utefter aspekter och påståenden som åklagaren och försvaret lyfter i relation till kategorierna och det specifika vittnesmålet.

Ett vittnesmål kan utifrån nämnda kategorier ha en inkonsekvent kredibilitet. Med detta menas att offrets vittnesutsaga kan vara tillförlitlig vad gäller sexuellt slaveri men otillförlitlig när det rör kidnappning och rekrytering. Vittnesmålen bedöms således av ICC utifrån uppgifterna i utsagan som lämnas, och inte utifrån brottsoffrens personliga karaktär. Detta innebär exempelvis att om ett brottsoffer har en beroendesjukdom tas inte detta i beaktning i relation till kredibilitet. I de fall försvaret utvärderar offrens personliga karaktär i relation till kredibilitet, bemöter domstolen argumenten med stöd från beteendevetenskaplig och rättssociologisk forskning som kan förklara vittnenas beteenden eller ageranden som brottsoffer under krigsförhållanden.

Konkluderande diskussion

I denna slutsats kan vi se markanta skillnader mellan ICC:s och försvarets argumentation för bedömningen av kredibilitet. Detta kan bero på parternas olika syften, där försvaret vill rentvå den åtalade medan ICC skall bedöma målet i sin helhet utifrån åklagarens och försvarets anföranden. Studiens syfte har varit att undersöka *hur* offrens kredibilitet bedöms och argumenteras för i brottmålet *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*. Genom att identifiera och analysera *hur* tillförlitlighet bedöms kan ovetenskapliga och obefogade grunder synliggöras och därefter motarbetas för att främja en jämlik rättssäkerhet. Vad som ligger till grund för *hur*: et, kan nås genom att undersöka vilka föreställningar som kommer till uttryck, vilket rör oss vidare till nästa slutsats.

¹¹⁷ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 47.

¹¹⁸ Brå. Våldtäkt från anmälan till dom. Sida 83.

6.2 Identifierade föreställningar

Vilka föreställningar kommer till uttryck för bedömningen utifrån ett feministiskt och postkolonialt perspektiv?

Genom ett latent analysfokus med en feministisk och postkolonial grund, har flertalet föreställningar identifierats. Försvaret bedömer samtliga vittnesmål som otillförlitliga och en överväldigande del av bedömningen kan härledas till patriarkala föreställningar om sexualbrottsoffer. Enligt försvaret är exempelvis en sen anmälan fog för att misskreditera vittnesmål. Bakomliggande faktorer till en sen anmälan, som att offret kan känna skuld och skam, att våldtäkt är kulturellt stigmatiserat, eller faktumet att övergreppen skett under ett pågående krig, tas inte i beaktning av försvaret som rimliga förklaringar eller orsaker. Den uråldriga patriarkala uppfattningen av att ett *riktigt* offer skriker, gör fysiskt motstånd och tilltygad tar sig till närmaste person för att söka skydd och påkalla polis, var ytterst närvarande vid försvarets motiveringar gällande kredibilitet.

ICC bedömde att de regelbundna övergrepp som blivit presenterade för rätten under Bosco Ntagandas befäl var sexuellt slaveri.¹¹⁹ Under rättegången nekades inte att sexuella relationer förekommit inom milisen, däremot nekades det till att detta skulle skett med tvång. Frånvarandet av maktperspektiv vid försvarets bedömning av vad som anses vara tvång orsakade att sexuellt slaveri tycktes ske under samtycke. Utifrån ett feministiskt och juridiskt maktperspektiv kan tvånget fastställas då övergreppen skett mellan befälhavare och barnsoldater under ett pågående krig. Hot om våld vid motstånd behöver inte uttryckas explicit för att betraktas som en överhängande risk.

Försvaret uttrycker upprepande gånger en skepticism mot ICC:s bedömning av vittnesmålen och om ICC, som en internationell domstol, överhuvudtaget är en ideal rättsinstans på grund utav kulturella skillnader. Ur ett postkolonialt perspektiv lyfts givetvis en viktig poäng; hur ska en internationell domstol kunna bedöma (utan negativ påverkan av globala maktstrukturer) vittnesmål och brott som skett på en kontinent som blivit kolonialt examinerad i flera hundra år? Frågeställningen är givetvis viktig för en global och jämlik rättssäkerhet. Emellertid faller försvarets kritik platt då försvaret inte kunde definiera vilka kulturella skillnader som skulle kunna påverka utredningen av brottmålet. Därtill tyder analysen i denna studie på att det är främst försvaret som bidragit till ett eurocentriskt perspektiv under rättegången.

¹¹⁹ ICC-01/04-02/06. *Domslut*. Sida 441.

Eurocentrism kommer till uttryck genom försvarets användande av koloniala uttryck som *occidental/oriental* och genom misstänkliggörandet av *den andre*. Utifrån intersektionalitet kan föreställningar om svarta kvinnor identifieras vid försvarets påståenden, bland annat genom en kombination av att kvinnor fabricerar våldtäktsanmälningar och att personer med afrikanskt ursprung ljuger om sin ålder för ekonomiskvinning.

Konkluderande diskussion

ICC besitter en maktposition som kan reproducera eller reducera diskriminerande maktstrukturer. Det teoretiska ramverket har möjliggjort att ofördelaktiga och stereotypa föreställningar har identifierats samt hur ICC har förhållit sig till dessa. *Feminist jurisprudence*, *eurocentrism* och *intersektionalitet* har för studien varit av stort värde vad gäller förståelsen för hur kongolesiska kvinnor kan missgynnas som offer utifrån föreställningar om kön, ras och kultur i en internationell domstol. Försvarets explicita användande av koloniala uttryck och ogrundade antaganden om sexualbrottsoffren, tvingar ICC att behandla och utvärdera stereotypa föreställningar utifrån kredibilitet och resulterar i att patriarkala och koloniala maktstrukturer kan påvisas i brottmålet *The Prosecutor vs Bosco Ntaganda*.

6.3 Avslutande reflektioner

Begränsningar studien mött är dess omfattande material som varit tidskrävande gällande påläsning, urval och analys, vilket utgjort en risk för att detaljer har missats. Tidigare resultat inom forskningsfältet kan bekräftas i delar av denna studie, exempelvis vad som framkommit i Randalls studie om det ideala offret och om hur högsta domstolen i Sverige bedömer kredibilitet. Resultatet i denna studie kan således upplevas som monotont. Emellertid är studien av vikt för det genusvetenskapliga forskningsfältet i relation till internationell straffrätt, då resultatet tyder på ett förekommande av föreställningar som kan leda till diskriminerande praktiker. För framtida studier är det av intresse att gå vidare med att undersöka hur ICC bedömer tillförlitlighet i brottmål och om eurocentriska och patriarkala perspektiv kan påvisas. Ultimat hade varit intervjuer av ICC:s personal gällande erfarenheter av bedömningen av kredibilitet, förhållning till vetenskaplig forskning och hantering av ogrundade föreställningar som inte rör frågan om kredibilitet. Fortsatta studier i området är av intresse för att en (1) studie och ett (1) brottmål är ett svagt underlag för att fastslå *att* eller *hur* maktförhållanden kan påvisas och påverka ICC:s och försvarets bedömning av kredibilitet.

REFERENSLISTA

- Amin, Samir.** *Eurocentrism: Modernity, Religion, and Democracy A Critique of Eurocentrism and Culturalism.* New York: Monthly Review Press. 1989.
- Amin, Samir.** *Global History: A view from the south.* Cape Town: Pambazuka Press. 2011.
- Asante, Kete, Molefi.** *Encyclopedia of Black Studies.* Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc. 2005.
- Baaz, Eriksson, Maria och Stern, Maria.** *The complexity of violence: A critical analysis of sexual violence in Democratic Republic of the Congo.* Rapport: 76. SIDA: 2010.
- Banda, Fareda.** Women, Law and Human Rights in Southern Africa. *Journal of Southern African Studies.* Vol. 32. Nr. 1. 2006: 13–27.
- Bartels, Susan.** ‘Now, the world is without me’: An investigation of sexual violence in eastern Democratic Republic of the Congo. Rapport: 72. Harvard Humanitarian Initiative: 2010.
- Braun, Virginia och Clarke, Victoria. Hayfield Nikki och Terry Gareth.** *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology.* SAGE Publications Ltd. 2017.
- Brottsförebyggande rådet.** *Våldtäkt från anmälan till dom: en studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden.* Stockholm: Norstedts Juridik, 2019.
- Crenshaw, Kimberlé.** Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum.* Vol. 1989: Iss. 1. Article 8.
- Goff, P. A., Jackson, M. C., Di Leone, B. A. L., Culotta, C. M., & DiTomasso, N. A.** The Essence of Innocence: Consequences of Dehumanizing Black Children. *Journal of Personality and Social Psychology.* Vol. 106. Nr. 4. 2014: 526–545.
- Grey, Rosemary.** Sexual Violence against Child Soldiers: The limits and potential of international law. *International Feminist Journal of Politics.* Vol. 16. Nr. 4. 2014: 601–621.
- Harding, Sandra. (red.)** *The Feminist Standpoint Theory Reader: Intellectual & Political Controversies.* London: Routledge. 2003.
- hooks, bell.** *Ain't I a woman: Black women and feminism.* Boston: Pluto Press, 1982.
- International Criminal Court.** Rome Statute; Elements of Crimes. *International Criminal Court.* 2011. ISBN No. 92-9227-232-2. 2011.
- Kvangraven, Ingrid.** Samir Amin: A pioneering Marxist and Third World Activist. *Development and Change.* Vol. 52. Nr. 2. 2019: 631–649.
- Lykke, Nina.** *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift.* Stockholm: Liber. 2009.
- MacKinnon, Catharine A.** Feminism, Marxism, Method, and the State: Toward Feminist Jurisprudence. *Signs.* Vol. 8. Nr. 4. 1983: 635–658.

Nnaemeka, Obioma. Nego-Feminism: Theorizing, Practicing, and Pruning Africa's Way. *Signs*, Vol. 29. Nr. 2. 2004: 357–385.

Obiora, Amede L. Feminism, Globalization and Culture: After Beijing. *Indiana Journal of Global Studies*. Vol. 4. Nr. 2. 1997: 355–406

Oyèwùmí, Oyèrónkẹ. *The Invention of Women: Making an African Sense of Western Gender Discourses*. Minneapolis: University of Minnesota Press. 1997.

Randall, Melanie. Sexual Assault Law, Credibility, and “Ideal Victims”: Consent, Resistance, and Victim Blaming. *Canadian Journal of Women and the Law*. Vol. 22. Iss. 2. 2010: 397–433.

Reid, Richard. Warfare and the Military i *The Oxford Handbook of Modern African History*. Reid, Richard och Parker, John. (red.) Oxford: Oxford University Press. 2013. 114-131.

Said, Edward W. *Orientalism*. Stockholm: Ordfront. 2004.

Skjelsbæk, Inger. Conceptualizing the Military Perpetrator: a critical psychological reading of sentencing judgments on sexual violence offenders at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY). *Journal of Social and Political Psychology*. Vol. 3. Nr.1. 2015: 46–70.

SOU 2005:41. Molina, Irene. Rasifiering: Ett teoretiskt perspektiv i analysen av diskriminering i Sverige. Kapitel 4. 2005.

UN Women. Families In a Changing World: Progress of the world's women 2019-2020. Rapport. 287. New York: 2019.

Utrikesdepartementet. Mänskliga Rättigheter i DR Kongo 2019. Rapport. 19. Stockholm: Regeringskansliet, 2019.

Vetenskapsrådet. God forskningssed. Rapport. 84. Stockholm: 2017.

Wendt, Maria. Våldtäkt som demokratiproblem. Förändring och stabilitet i politik och debatt. I *Sju perspektiv på våldtäkt*, Ulrika Helldén (red.), 132–146. NCK-Rapport. Uppsala Universitet. 2010.

Yuval-Davis, Nira. *Gender & Nation*. London: Sage. 1997.

Dokument – Internationella Brottsmålsdomstolen

The Prosecutor v. Bosco Ntaganda. ICC-01/04-02/06. *Domslut*. 2019-07-08.

The Prosecutor v. Bosco Ntaganda. ICC-01/04-02/06. *Förhandling*. 2014-06-09.

The Prosecutor v. Bosco Ntaganda. ICC-01/04-02/06. *Huvudförhandling. Transkribering*. 2015-09-03.

The Prosecutor v. Bosco Ntaganda. ICC-01/04-02/06. *Plädering. Transkribering*. 2018-08-28.

Webbsidor

CNN. International Criminal Court Fast Facts. *CNN Editorial Research*. 2020-02-12.
<https://edition.cnn.com/2016/07/18/world/international-criminal-court-fast-facts/index.html>
(Hämtad: 2020-03-24)

Encyclopedia Britannica. *Biography: Edward Said*.
<https://www.britannica.com/biography/Edward-Said> (Hämtad: 2020-04-06.)

Gabelic, Aleksander. Rwanda: 20 år sedan folkmordet. *FN-Förbundet*. 2014-04-07.
<https://fn.se/aktuellt/okategoriserade/rwanda-20-ar-sedan-folkmordet/> (Hämtad: 2021-07-22)

Kagumire, Rosebell. Prof. Oyèrónkẹ Oyẹwùmí on Culture, Erasure of Women's Achievement, and the Modern Man. *African Feminism*. 2018-12-17.
<https://africanfeminism.com/prof-oyeronke-oyewumi-on-culture-erasure-of-womens-achievements-and-the-modern-man/> (Hämtad: 2020-04-16)

Kimani, Mary. Pursuit of justice or a western plot? *UN African Renewal*. 2009-10.
<https://www.un.org/africarenewal/magazine/october-2009/pursuit-justice-or-western-plot>
(Hämtad: 2021-06-16)

Legal Information Institute. *Feminist Jurisprudence*. Cornell Law School.
https://www.law.cornell.edu/wex/feminist_jurisprudence (Hämtad: 2020-04-19)

Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK). *Medicinska och psykosociala konsekvenser av sexuellt våld*.
<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/medicinska-och-psykosociala-konsekvenser-av-sexuellt-vald/> (Hämtad: 2020-06-01)

The International Criminal Court. *About*.
<https://www.icc-cpi.int/about> (Hämtad: 2020-02-10)

The International Criminal Court. *About: witnesses*.
<https://www.icc-cpi.int/about/witnesses> (Hämtad 2020-06-13)

The International Criminal Court. *Cases*.
<https://www.icc-cpi.int/Pages/cases.aspx> (Hämtad: 2020-02-25)

The International Criminal Court. *Democratic Republic of the Congo*.
<https://www.icc-cpi.int/drc> (Hämtad: 2020-02-25)

The International Criminal Court. *Situations under Investigation*.
<https://www.icc-cpi.int/pages/situation.aspx> (Hämtad: 2020-03-20). "

Utrikespolitiska Institutet: Landguiden. *Kongo-Kinshasa. Befolkning och språk*.
<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/kongo-kinshasa/befolkning-och-sprak/> (Hämtad 2020-06-14)

UN News. “Terminator” warlord Bosco Ntaganda sentenced to 30 years in prison for DR Congo atrocities. *UN News: Global perspective Human stories*. 2019-07-11. <https://news.un.org/en/story/2019/11/1050841> (Hämtad: 2020-04-15)

UN. UN Officials Welcome Conviction of Bosco Ntaganda by the International Criminal Court (ICC) for War Crimes and Crimes Against Humanity including Murder, Rape and Child Recruitment. *United Nations*. 2019. <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/press-release/un-officials-welcome-conviction-of-bosco-ntaganda-by-the-international-criminal-court-icc-for-war-crimes-and-crimes-against-humanity-including-murder-rape-and-child-recruitment/> (Hämtad: 2021-08-11)

Wakabi, Wairagala. Ntaganda convicted at ICC for rape, sexual violence, and murder. *International Justice Monitor*. 2019-08-08. <https://www.ijmonitor.org/2019/07/ntaganda-convicted-at-icc-forrape-sexual-violence-and-murder/>(Hämtad: 2020-02-10.)
